

Kredo

Müstəqil ictimai-siyasi, publisistik qəzet

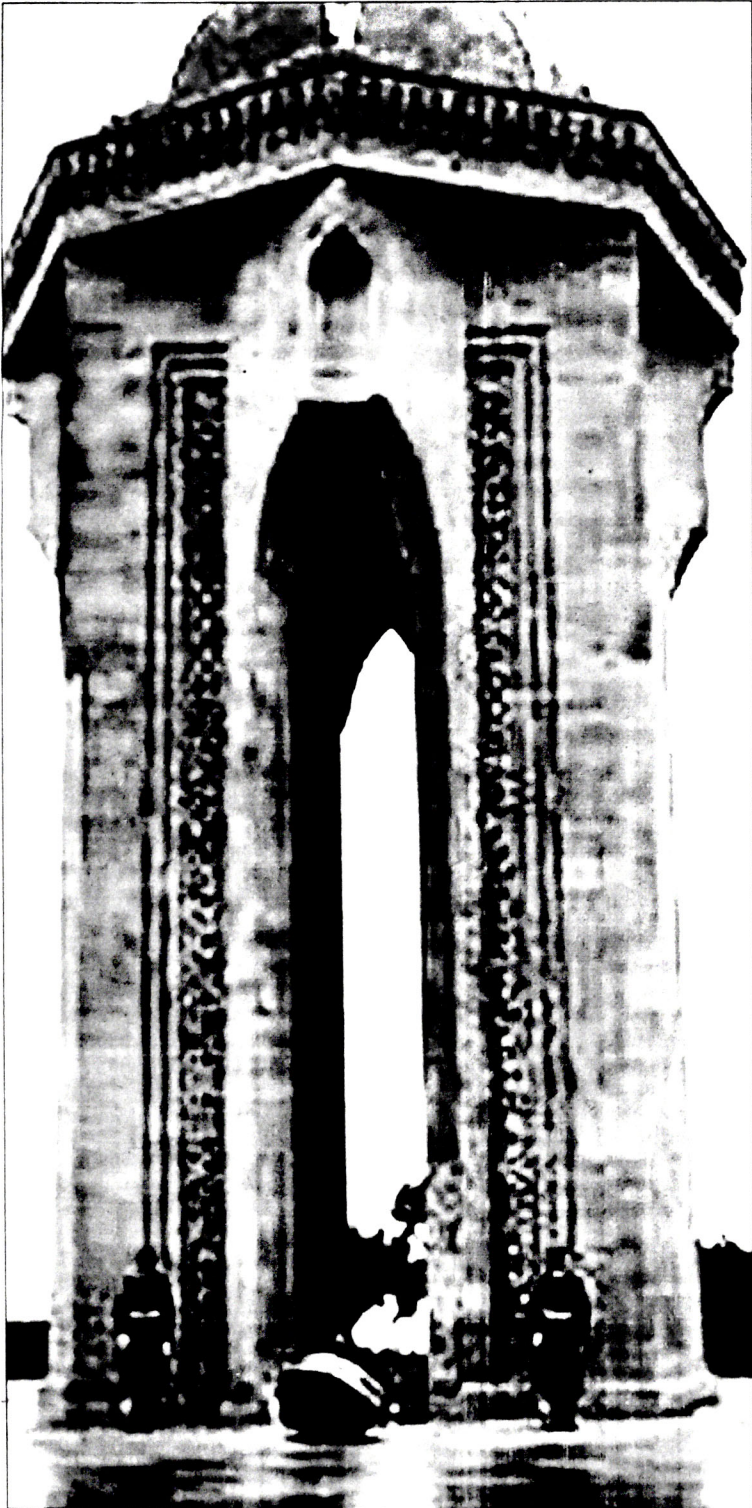
№ 03 (1083) 19 yanvar 2022-ci il

Qiyməti 1 manat

Qəzet 1999-cu ilin oktyabrından çıxır

20 YANVAR - TARİXİN YADDAŞI

UNUDULMAYAN ZAMANIN DƏRSİ

TARİXİN QAN ƏZABI

Tarixin elə nadir günləri var ki, zaman-zaman xatırlanır. Dərs kimi, ibrət kimi yaddaşa yazılır, görk kimi göz önündə tutulur.

20 yanvar 1990-cı il. Xalqın mənəvi güc, özünü dərk günü kimi 19 ildir ki, yaddaşa yaşayır. Həmin gün doğulan uşaqların bu gün gənclik dövrünü yaşadığını və həmin günü öz yaddaşlarında bir vahimə tarixi kimi, bir təcavüz tarixi kimi yaşatdıqlarını kimsə bilməmiş deyil.

Bəlkə də, bir vaxt gələcək 20 yanvarın vahiməli məzmununu ancaq xronika xatirinə yada salacağıq. Dünyanın taleyində dəhşətli savaqlar, ayrı-ayrı ölkələrin və xalqların taleyini həll edən savaqlar tarixi var. Vaterlo, Stalinqrad, Klukovo, Buz döyüşü, Çaldıran, Həştadsər vuruşması... amma 20 yanvar faciəsi xataktərəcdə dünya hərbi tarixinin bu dəhşətli savaqlarının mahiyyətindən çox kənardadır.

İmperiyanın siması antiinsani mahiyyəti 20 yanvar qədər heç vaxt özünü bürüzə verə bilməyib. 20 yanvar tarixin böyük dərsi idi və elə dərsi idi ki, bu dərslə özünün orijinallığı ilə nəinki ayrı-ayrı insanları, həm də o dərslə təbiiq edən dövlətin özünü sarsıtdı.

Xeybər Göyyallı, yazıçı: - Mən həmin gün məktəbdə idim, müəllim işlədiyim məktəbdə. Mirzə Xəzərin "Azadlıq" radiosunu ilə çıxışı məni emosiyalarımın son həddinə çatdırdı. Məktəb dəhlizinin küncündə bel - kürək vardı. Onu götürüb Sov. İKP-yə aid şüarları qırıb atdım. Məktəbdə heç kim buna etiraz etmədi. Bu, cəmiyyətin, insanların kütləvi sarsıntısının təzahürü idi.

Fuad, redaksiya əməkdaşı: - Anam çoxlu çörək almışdı, bir gün əvvəl. Qohum-əqrəbaya payladı. Dedi bayıra çıxmayın. Qohum-əqrəbalar da soruşurdu ki, nə üçün? Anam da dedi ki, bu günlərin qaralığından aqlım bir şey kəsmir.

İlahə, redaksiya əməkdaşı: - o vaxt mənim beş yaşım vardı. Hamı müharibədən, tanklardan danışır. Mənim aləmində tank elə müharibə demək idi. Mən elə bilirdim ki, o vaxt böyük müharibə gedir - kinolarda gördüyüm müharibə. Elə indi də o vaxt yolla tankların keçdiyi mənim gözlərimin qabağındadır. Dəqiq də deyə bilmərəm ki, mən o tankları gördüm, ya yox. Ancaq onu bilirəm ki, o günlər yadımda müharibə kimi qalıb.

Yüzlərlə, minlərlə insan öz evində elan olunmamış müharibənin vahiməsini yaşayırdı. Bu, psixoloji müharibənin qanlı sonluğu idi. Bu qanlı sonluq, bu dəhşətli vahimə ümumiyyətlə, insan iradəsinə qarşı yönəlmişdi.

Anam tələbə olan övladlarına məsləhət verirdi ki, sovet əsgərlərinə qabağınıza çıxanda salam verin. Atam da deyirdi ki, yox, salam verməyin, düz keçin, salam versəniz sorğu-suala tutacaq, bəlkə, sizi dolaşdıracaq.

Bu, 37-ci il repressiyasının atamın atasını aparın günlərin vahiməsi idi. Təzədən onun yaddaşına qayıtmışdı.

Bəlkə bir vaxt 20 yanvarı heç biz də vahimə kimi xatırlamadıq. Adı tarixi hadisə kimi xatırladıq. Nə olsun ki?! Yaddaşdan ki, silinməyəcək. Əbədi olaraq həmin günlərin qan fəryadı kimi həmişə öz səsini qaldıracaq, simasını göstərəcək.

20 yanvarın günahkarı sovet əsgərinə əmr verən dövlət rəhbəri idi. Və yalnız o deyildi günahkar. Həyatın gətirdiyi havanın mahiyyətini anlamayan korazehin siyasətçilər də az günahkar deyildi.

Qanın dəhşətli dadı var, qanın qeyri-adi rəngi var. Kim onu dadır, kim o rəngi görür, heç vaxt yaddan çıxara bilmir.

Qan əzabı var bu dünyada, yaddaşın qan əzabı.

Əli Rza XƏLƏFLİ,
15.01.2009